
Češi při psaní potlačují emoce, v hovoru jich je plno

Češi při psaní potlačují emoce, v hovoru jich je plno

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

5.2.2008, autor: Kateřina Mahdalová

Jak hojně které slovo Češi při mluvení užívají? Na první pohled to vypadá jako nezměřitelné. Týmu profesora Františka Čermáka z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy se to ale změřit povedlo a před nedávnem vydali unikátní Frekvenční slovník mluvené češtiny.

Ukazujeme kolem sebe

V celkovém žebříčku vedou tato slova: ten, být, a, že, já, mít, no, v, na, jako, tak, ale, tam, teda, prostě, myslet si, nebo, třeba, s, protože, už, von, jo, moct, co, voni, takovej, z, že jo, do, dítě, asi, takže, vědět, jak, taky, muset, být, dělat, lidi, aby, vona, kterej, k, nákej, my.

»Na prvním místě je ukazovací zájmeno - ukazujeme na něco konkrétního kolem nás,« říká František Čermák.

»A ukazujeme také na svou existenci, hned na druhém místě je sloveso být.«

Z podstatných jmen tvoří první desítku dítě, lidi, práce, člověk, žena, škola, věc, rodina, život, léto. »Jsou to všední slova, bez kterých by vůbec nešlo mluvit, na první pohled tedy nic překvapivého, jenom o ženách se mluví víc než o mužích,« říká František Čermák.

Přídavná jména užíváme v tomto pořadí: dobrej, jinej, velkej, mladej, malej, celej, stejnej, další, špatnej, určitej.

Top ten sloves: být, mít, myslet si, moct, vědět, muset, být, dělat, chtít, říkat.

Když takovým slovníkem zalistuje i ne-lingvista, těžko může přehlédnout, jak moc se mluvená čeština liší od psané.

»Skutečně je to tak, na papíře je člověk někdo úplně jiný,« říká profesor Čermák. »Mluvená čeština je šťavnatá, spoustu slov v psané češtině nenajdeme jednoduše proto, že spisovná čeština je neuznává,« říká František Čermák. Frekvenční slovník proto zná i taková slova, která bychom ve Slovníku spisovné češtiny marně hledali: zprznit, volovina, prd(platný). Co do celkového umístění nestojí příliš vysoko, »ale ta barevnost je krásná«, říká František Čermák.

Částice prozrazují emoce

Největší překvapení nachystaly lingvistům částice. To je ten slovní druh, který jsme ve škole určovali tak, že když to nebylo nic jiného, byla to částice. »A v tom to právě je - kolik toho víme nebo kolik toho bylo napsáno o částicích? Přitom v mluvené češtině jich je na rozdíl od psané bezpočet. To je samé: že jo, vždyť, aby, no, jasně...« Hojný výskyt částic znamená, že autentická mluvená čeština je plná emocí. »Hodnotíme věci kolem sebe, a to bez částic nejde. Co je ale zajímavé, emoce se v písemné češtině skoro vytrácejí.«

Práci na slovníku zahájil František Čermák se svými kolegy a studenty koncem 80. let. Od roku 1988 do roku 1995 lingvisté »sbírali« na magnetofonové pásky dvacetiminutové promluvy skoro pěti set lidí, od nichž zaznamenali skoro milion slov.

Nejpoužívanější slova v hovorové češtině CELKOVÉ POŘADÍ SLOV ten, být, a, že, já, mít, no, v, na, jako, tak, ale, tam, teda, prostě, myslet si, nebo, třeba, s, protože, už, von, jo, moct, co, voni, takovej, z, že jo, do, dítě, asi, takže, vědět, jak,

taky, muset, být, dělat, lidi, aby, vona, kterej, k, ňákej, my PODSTATNÁ JMÉNA dítě, lidi, práce, člověk, žena, škola, věc, rodina, život, léto PŘÍDAVNÁ JMÉNA dobrej, jinej, velkej, mladej, malej, celej, stejnej, další, špatnej, určitej SLOVESA bejt, mít, myslet si, moct, vědět, muset, být, dělat, chtít, říkat (Pořadí slov vychází ze sedmiletého výzkumu, v němž lingvisté v mluvené řeči vzorku 500 lidí nashromáždili přes milion slov.) ZDROJ: FREKVENČNÍ SLOVNÍK MLUVENÉ ČEŠTINY